

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЗАЄЦЬ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ZAYETS v. UKRAINE)
(Заява № 37590/18)

Стислий виклад рішення від 02 липня 2026 року

22 листопада 2016 року сина заявників збив потяг, коли він переходив залізничну колію у невстановленому місці поблизу своєї школи, неподалік від залізничної станції у м. Ірпінь, Київської області. За твердженнями заявників, місце, де сталася трагедія, протягом багатьох років використовувалося місцевими жителями як пішохідний перехід, оскільки залізнична колія залишалася відкритою та не була огорожена, а попереджувальні знаки були неналежними. Вони також зазначали, що станція «Ірпінь» входила до числа найбільш небезпечних залізничних станцій України за кількістю нещасних випадків. Після загибелі їхнього сина на цій ділянці було встановлено огорожу та облаштовано наземний пішохідний перехід. Уряд, зі свого боку, наголошував, що неподалік існував підземний пішохідний перехід, а всі нещасні випадки були наслідком порушення потерпілими правил безпеки.

У день нещасного випадку місцевий відділ поліції порушив кримінальне провадження за фактом смерті сина заявників за ознаками порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного транспорту. Було проведено огляд місця події та допитано двох очевидців, які повідомили, що хлопчик переходив колії, не звертаючи уваги на звукові сигнали потяга. Надалі батька загиблого було визнано потерпілим.

Упродовж досудового розслідування перший заявник неодноразово звертався до органів прокуратури зі скаргами на бездіяльність слідчих та вимагав проведення ефективного розслідування. Старші посадові особи поліції та прокуратури неодноразово надавали вказівки щодо проведення необхідних слідчих дій, однак ці вказівки так і не були виконані. За твердженнями заявників, понад два з половиною роки справа фактично не мала слідчого, доступ до матеріалів розслідування був обмежений, а окремі важливі докази орган досудового розслідування не витребував, що створювало ризик їх втрати. Станом на січень 2021 року розслідування тривало.

28 листопада 2016 року комісія Київської дирекції залізничних перевезень склала акт за результатами службового розслідування, що нещасний випадок стався внаслідок порушення правил безпеки самим хлопчиком. Водночас заявники стверджували, що в межах кримінального провадження не було належним чином перевірено дії локомотивної бригади, не усунуто суперечності між показаннями очевидців та працівників потяга, а також не досліджено, чи були достатніми заходи безпеки на небезпечній ділянці залізниці.

Крім того, за заявою першого заявника було розпочато окреме кримінальне провадження щодо службової недбалості посадових осіб залізничної станції «Ірпінь» у зв'язку із незабезпеченням безпеки на залізничних коліях. Попри ухвалу слідчого судді про надання першому заявнику статусу потерпілого, вона виконана не була, а станом на січень 2021 року розслідування також залишалося незавершеним.

У 2018 та 2020 роках Головне управління Національної поліції в Київській області провело службові розслідування щодо дій працівників поліції під час досудового розслідування. За їх результатами було встановлено істотні недоліки у здійсненні розслідування та наявність підстав для притягнення окремих працівників до дисциплінарної відповідальності, однак більшість із них не були покарані у зв'язку зі звільненням або застосуванням до них дисциплінарних стягнень в інших справах.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтями 2 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), стверджуючи, що держава не вжила законодавчих та адміністративних заходів щодо безпеки на залізничному транспорті, а органи державної влади не забезпечили належних безпекових умов для захисту життя їхнього сина. Заявники також скаржилися на непроведення ефективного розслідування обставин смерті їхнього сина. Європейський суд вирішив, що порушені питання слід розглядати виключно з точки зору статті 2 Конвенції.

Розглянувши скарги заявників, Європейський суд зазначив, що вирішальним у цій справі було питання, чи вжили органи державної влади належних практичних заходів для запобігання загрозі життю. Європейський суд підкреслив, що органам влади було відомо про реальну та

безпосередню небезпеку, пов'язану з несанкціонованим переходом через залізничні колії, який протягом багатьох років використовувався місцевими жителями, зокрема дітьми, а тому органи державної влади були зобов'язані вжити конкретних і розумних заходів для запобігання настанню цього ризику. Водночас вжиті заходи з інформування населення були недостатніми, тоді як встановлення фізичних огорожень було доступним і ефективним способом запобігти нещасним випадкам, що підтверджувалося їх спорудженням уже після загибелі сина заявників.

Європейський суд дійшов висновку, що національні органи влади своєчасно не вжили найбільш доцільний та доступний захід, який міг би захистити життя сина заявників у ситуації, що становила загрозу для життя та констатував порушення статті 2 Конвенції.

Щодо процесуального обов'язку за статтею 2 Конвенції, Європейський суд зазначив, що хоча кримінальне провадження було розпочато одразу після того, як стався нещасний випадок, воно не відповідало вимогам ефективності. Слідчі поліції не виконували вказівок керівників щодо проведення необхідних слідчих дій, не забезпечили належного збирання і збереження доказів, а заявники не були належним чином залучені до провадження.

Крім того, кримінальне провадження щодо можливої службової недбалості посадових осіб залізничної станції було порушено лише через три місяці після смерті сина заявників і лише після того, як перший заявник звернувся зі скаргою до слідчого судді. Попри це, у його межах фактично не було здійснено жодних слідчих дій. Службове і дисциплінарне розслідування не усунули виявлених недоліків. Європейський суд дійшов висновку, що розслідування на національному рівні обставин, пов'язаних з випадковою смертю сина заявників у ситуації, що становила загрозу для життя, не відповідало навіть основоположним вимогам ефективності у супереч статті 2 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

« 1. *Оголошує* заяву прийнятною;

2. *Постановляє*, що було порушено статтю 2 Конвенції у зв'язку з невиконанням державою-відповідачем своїх позитивних обов'язків щодо запобігання смерті сина заявників у ситуації, що становила загрозу для життя, та щодо проведення ефективного розслідування смертельного нещасного випадку;

3. *Постановляє*, що:

(a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявникам такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 24 000 (двадцять чотири тисячі) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;

(i) 842 (вісімсот сорок два) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися в якості відшкодування матеріальної шкоди;

(ii) 6 000 (шість тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявникам в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути сплачені на банківський рахунок організації EHRAC;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції».